

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

16 janvier 2004

PROPOSITION DE LOI

**modifiant, en vue de supprimer une
discrimination relevée par la Cour
d'arbitrage, l'article 321 du Code civil**

(déposée par Mme Marie-Christine Marghem,
MM. Guy Swennen et Olivier Maingain et
Mme Valerie Deom)

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

16 januari 2004

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van artikel 321 van het
Burgerlijk Wetboek, teneinde een door het
Arbitragehof aangestipte vorm van
discriminatie weg te werken**

(ingediend door mevrouw Marie-Christine
Marghem, de heren Guy Swennen en Olivier
Maingain en mevrouw Valérie Deom)

RÉSUMÉ

Dans son arrêt n° 169/2003, la Cour d'arbitrage estime que l'article 321 du Code civil viole les articles 10 et 11 de la Constitution car il ne permet la reconnaissance d'un enfant lorsqu'elle ferait apparaître entre la mère et le père un empêchement à mariage, dû à l'alliance, dont le Roi ne peut dispenser, alors même que ce lien d'alliance a disparu. La présente proposition remédie à ce problème en permettant une telle reconnaissance, lorsque l'alliance à l'origine de l'empêchement à mariage n'existe plus.

SAMENVATTING

In zijn arrest nr. 169/2003 heeft het Arbitragehof geoordeeld dat artikel 321 van het Burgerlijk Wetboek de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt. Overeenkomstig dat artikel is het immers onmogelijk een kind te erkennen als die erkenning aan het licht brengt dat tussen de moeder en de vader een huwelijksbeletsel wegens aanverwantschap bestaat waarvoor de Koning geen ontheffing kan verlenen, zelfs al is inmiddels een einde gekomen aan die aanverwantschap. Dit wetsvoorstel heeft tot doel een oplossing aan te reiken voor dat knelpunt, door een dergelijke erkenning wél mogelijk te maken wanneer de aanverwantschap die aan het huwelijksbeletsel ten grondslag ligt, niet langer bestaat.

<i>cdH</i>	: Centre démocrate Humaniste
<i>CD&V</i>	: Christen-Democratisch en Vlaams
<i>ECOLO</i>	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales
<i>FN</i>	: Front National
<i>MR</i>	: Mouvement Réformateur
<i>N-VA</i>	: Nieuw - Vlaamse Alliantie
<i>PS</i>	: Parti socialiste
<i>sp.a - spirit</i>	: Socialistische Partij Anders - Sociaal progressief internationaal, regionalistisch integraal democratisch toekomstgericht.
<i>VLAAMS BLOK</i>	: Vlaams Blok
<i>VLD</i>	: Vlaamse Liberalen en Democraten

<i>Abréviations dans la numérotation des publications :</i>	<i>Afkortingen bij de nummering van de publicaties :</i>
<i>DOC 51 0000/000 : Document parlementaire de la 51e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif</i>	<i>DOC 51 0000/000 : Parlementair document van de 51e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer</i>
<i>QRVA : Questions et Réponses écrites</i>	<i>QRVA : Schriftelijke Vragen en Antwoorden</i>
<i>CRIV : Compte Rendu Intégral, avec à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (sur papier blanc, avec les annexes)</i>	<i>CRIV : Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (op wit papier, bevat ook de bijlagen)</i>
<i>CRIV : Version Provisoire du Compte Rendu intégral (sur papier vert)</i>	<i>CRIV : Voorlopige versie van het Integraal Verslag (op groen papier)</i>
<i>CRABV : Compte Rendu Analytique (sur papier bleu)</i>	<i>CRABV : Beknopt Verslag (op blauw papier)</i>
<i>PLEN : Séance plénière (couverture blanche)</i>	<i>PLEN : Plenum (witte kaft)</i>
<i>COM : Réunion de commission (couverture beige)</i>	<i>COM : Commissievergadering (beige kaft)</i>

<i>Publications officielles éditées par la Chambre des représentants</i>	<i>Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers</i>
<i>Commandes :</i>	<i>Bestellingen :</i>
<i>Place de la Nation 2</i>	<i>Natieplein 2</i>
<i>1008 Bruxelles</i>	<i>1008 Brussel</i>
<i>Tél. : 02/ 549 81 60</i>	<i>Tel. : 02/ 549 81 60</i>
<i>Fax : 02/549 82 74</i>	<i>Fax : 02/549 82 74</i>
<i>www.laChambre.be</i>	<i>www.deKamer.be</i>
<i>e-mail : publications@laChambre.be</i>	<i>e-mail : publicaties@deKamer.be</i>

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

L'arrêt n° 169/2003 du 17 décembre 2003 de la Cour d'arbitrage rendu sur question préjudicielle, dit pour droit: «- En ce qu'il ne permet pas au père de reconnaître l'enfant, lorsque la reconnaissance ferait apparaître entre la mère et lui un empêchement à mariage, dû à l'alliance, dont le Roi ne peut dispenser, lorsque ce lien d'alliance a disparu, l'article 321 du Code civil viole les articles 10 et 11 de la Constitution».

L'article 321 du Code civil dispose que «le père ne peut reconnaître l'enfant, lorsque la reconnaissance ferait apparaître entre la mère et lui un empêchement à mariage dont le Roi ne peut dispenser». Cet article concerne les empêchements à mariage prévus aux articles 161 et 162 du même code, à savoir les empêchements en ligne directe entre les ascendants et descendants et alliés dans la même ligne et les empêchements en ligne collatérale, entre frère et sœur.

En l'espèce, était en cause la reconnaissance de deux enfants, nés d'une relation entre un beau-père et sa belle-fille. Ces reconnaissances ont eu lieu postérieurement au divorce entre le beau-père, père des enfants, et son épouse, grand-mère maternelle des enfants. Le procureur du Roi demandait néanmoins l'annulation de ces reconnaissances sur la base de l'article 321 du Code civil car il estimait qu'en vertu de l'article 161 du même code, il y avait un empêchement à mariage dont le Roi ne peut dispenser. Même après le divorce, cet empêchement à mariage continue d'exister.

A l'occasion de ce litige, une question préjudicielle fut posée à la Cour d'arbitrage sur la compatibilité, avec les articles 10 et 11 de la Constitution combinés avec l'article 7.1 de la Convention internationale des droits de l'enfant, de l'article 321 du Code civil en tant que cette disposition prive des enfants de la possibilité de faire établir leur filiation paternelle et donc d'avoir une double filiation alors que les autres enfants ont cette possibilité.

En 1987, le législateur avait prévu de prohiber la reconnaissance paternelle dans ces situations en estimant notamment que l'établissement d'une filiation in-

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

In zijn arrest nr. 169/2003 van 17 december 2003 zegt het Hof, naar aanleiding van een prejudiciële vraag, voor recht: «In zoverre het de vader niet toestaat het kind te erkennen wanneer uit de erkenning tussen de moeder en hemzelf een huwelijksbeletsel zou blijken waarvoor de Koning geen ontheffing kan verlenen, en dat te wijten is aan aanverwantschap, wanneer die band van aanverwantschap is verdwenen, schendt artikel 321 van het Burgerlijk Wetboek de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.»

Artikel 321 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt het volgende: «De vader kan het kind niet erkennen, wanneer uit die erkenning een huwelijksbeletsel zou blijken tussen hem en de moeder waarvoor de Koning geen ontheffing kan verlenen.» Dit artikel heeft betrekking op de huwelijksbeletsels als bedoeld in de artikelen 161 en 162 van hetzelfde wetboek, te weten de huwelijksbeletsels tussen bloedverwanten in de rechte opgaande en neerdalende lijn, tussen aanverwanten in dezelfde lijn en tussen bloedverwanten in de zijlijn (zoals tussen broer en zus).

In deze zaak draait het om de erkenning van twee kinderen die zijn geboren uit een relatie tussen een schoonvader en zijn schoondochter. De kinderen werden erkend na de echtscheiding tussen de schoonvader, vader van de kinderen, en zijn echtgenote, grootmoeder van moederszijde van de kinderen. De procureur des Konings vorderde echter de vernietiging van die erkenningen op grond van artikel 321 van het Burgerlijk Wetboek. Hij oordeelde immers dat er, overeenkomstig artikel 161 van datzelfde wetboek, sprake was van een huwelijksbeletsel waarvoor de Koning geen ontheffing kan verlenen. Zelfs na de echtscheiding blijft het huwelijksbeletsel bestaan.

Naar aanleiding van die betwisting werd aan het Arbitragehof een prejudiciële vraag gesteld, teneinde te vernemen of artikel 321 van het Burgerlijk Wetboek verenigbaar is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in samenhang met artikel 7.1. van het Internationaal verdrag inzake de rechten van het kind. De in het geding zijnde bepaling maakt het de betrokken kinderen immers onmogelijk hun afstamming van vaderszijde - en dus hun dubbele afstamming - vast te stellen, terwijl andere kinderen dat wél kunnen.

In 1987 had de wetgever beoogd de erkenning van het vaderschap in bepaalde omstandigheden te verbieden, met name omdat hij van oordeel was dat de

cestueuse nuirait en soi aux intérêts de l'enfant, d'autant plus que l'interdiction de la reconnaissance n'exclut nullement le droit aux aliments.

Toutefois, la Cour d'arbitrage fait une distinction entre l'enfant né d'une relation entre des personnes qui sont parentes à un degré prohibé et l'enfant né d'une relation entre personnes alliées à un degré interdit. Dans ce dernier cas, dont le juge *a quo* est saisi, la Cour estime que la prohibition en cause est disproportionnée quand le lien d'alliance est dissous, en invoquant l'intérêt de l'enfant à faire valoir «le droit fondamental, que la Convention internationale relative aux droits de l'enfant reconnaît à celui-ci, d'être élevé par ses parents, c'est-à-dire par ses auteurs (article 7.1).».

Les auteurs de la présente proposition de loi entendent modifier l'article 321 du Code civil en vue de permettre à un enfant d'avoir une double filiation, lorsque le lien d'alliance, à l'origine de l'empêchement à mariage, a disparu.

Il convient de préciser que cette question ne porte pas sur l'admissibilité ou non de tels empêchements, mais sur la problématique toute différente de la reconnaissance.

Il n'entre pas non plus dans l'intention des auteurs d'ouvrir la possibilité d'établissement de toute filiation incestueuse. La proposition de loi soumet la dérogation à l'article 321 du Code civil à une double condition: il est nécessaire d'une part que l'empêchement à mariage soit dû à l'alliance et que, d'autre part, ce lien d'alliance ait disparu.

Marie-Christine MARGHEM (MR)
Guy SWENNEN (sp.a-spirit)
Olivier MAINGAIN (MR)
Valérie DEOM (PS)

vaststelling van een incestueuze afstamming op zich de belangen van het kind zou schaden, temeer daar het verbod op een erkenning in geen geval het recht op een uitkering tot levensonderhoud tenietdoet.

Niettemin maakt het Hof een onderscheid tussen een kind dat geboren is uit een relatie tussen partners in een verboden graad van bloedverwantschap, en een kind dat geboren is uit een relatie tussen partners in een verboden graad van aanverwantschap. De zaak die voor de verwijzende rechter aanhangig is gemaakt, heeft betrekking op laatstgenoemd geval. Het Arbitragehof acht het in dat geval geldende verbod onevenredig, als de band van aanverwantschap inmiddels is verbroken. Het Hof verwijst terzake naar het belang van het kind en, meer bepaald, naar «het fundamentele recht [...] dat aan het kind wordt erkend in het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind, namelijk te worden opgevoed door zijn ouders, dit wil zeggen door zijn verwekkers (artikel 7.1).»

De indieners van dit wetsvoorstel willen artikel 321 van het Burgerlijk Wetboek aanpassen, teneinde de betrokken kinderen het recht te geven op een dubbele afstamming wanneer een einde is gekomen aan de band van aanverwantschap die de oorzaak was van het huwelijksbeletsel.

In dat verband zij erop gewezen dat dit wetsvoorstel geen betrekking heeft op de vraag of dergelijke huwelijksbeletsels al dan niet aanvaardbaar zijn. Wel is het de bedoeling iets geheel anders te regelen, te weten het vraagstuk van de erkenning.

Evenmin beogen de indieners het mogelijk te maken voortaan ook een uit incest voortvloeiende afstamming vast te stellen. Het wetsvoorstel strekt ertoe een dubbele voorwaarde te koppelen aan de in artikel 321 van het Burgerlijk Wetboek bedoelde afwijking: enerzijds moet het huwelijksbeletsel het gevolg zijn van een aanverwantschap; anderzijds moet aan die band inmiddels een einde zijn gekomen.

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

L'article 321 du Code civil est complété par les mots «à moins que l'alliance, à l'origine de l'empêchement à mariage, n'ait disparu».

18 décembre 2003

Marie-Christine MARGHEM (MR)
Guy SWENNEN (sp.a-spirit)
Olivier MAINGAIN (MR)
Valérie DEOM (PS)

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

Artikel 321 van het Burgerlijk Wetboek wordt aangevuld met de woorden «, tenzij een einde is gekomen aan de aanverwantschap die de oorzaak was van het huwelijksbeletsel.».

18 december 2003

TEXTE DE BASE

Code civil

Art. 321

Le père ne peut reconnaître l'enfant, lorsque la reconnaissance ferait apparaître entre la mère et lui un empêchement à mariage dont le Roi ne peut dispenser.

TEXTE DE BASE ADAPTÉ À LA PROPOSITION

Code civil

Art. 321

Le père ne peut reconnaître l'enfant, lorsque la reconnaissance ferait apparaître entre la mère et lui un empêchement à mariage dont le Roi ne peut dispenser *à moins que l'alliance, à l'origine de l'empêchement à mariage, n'ait disparu.*

BASISTEKST**Burgerlijk Wetboek****Art. 321**

De vader kan het kind niet erkennen, wanneer uit die erkenning een huwelijksbeletsel zou blijken tussen hem en de moeder waarvoor de Koning geen onthef-fing kan verlenen.

BASISTEKST AANGEPAST AAN HET VOORSTEL**Burgerlijk Wetboek****Art. 321**

De vader kan het kind niet erkennen, wanneer uit die erkenning een huwelijksbeletsel zou blijken tussen hem en de moeder waarvoor de Koning geen onthef-fing kan verlenen, *tenzij een einde is gekomen aan de aanverwantschap die de oorzaak was van het huwelijks-beletsel.*